

Nr 17.

Ankom till Riksdagens kansli den 14 mars 1913 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning i fråga om personalens å rakstugor och frisérsalonger arbetstid och arbetsförhållanden m. m.

Närvarande: herrar Widén, Lindhagen, af Ekenstam, Söderhergh, Trana, Stärner, Gezelius, Alexanderson, greve Lagerbjelke, greve Spens, Pettersson i Södertälje, Jansson i Edsbacken, Lindqvist i Stockholm *), Igel *), Holmdahl och Johansson i Mellbyn.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom Andra kammaren väckt till lagutskottet hänvisad motion, nr 91, har herr *Lindhagen* hemställt, att Riksdagen måtte an hålla hos Konungen om en undersökning rörande personalens å rakstugor samt herr- och damfrisérsalonger arbetstid och arbetsförhållanden samt, i den mån undersökningen därtill föranleder, framläggande av förslag till lagbestämmelser i syfte att arbetstiden på kvällarna må kunna begränsas och även eljest de missförhållanden undanröjas, som kunna förefinnas.

Till stöd för sin hemställan har motionären anført följande:

»Den fara för folkhälsan, som nutidens ekonomiska liv medför, har föranlett undersökningar av olika arbetaregruppers levnadsförhållanden och försök att på lagstiftningens väg komma dem till hjälp. Härunder in-

träffar det lätt, att en del mindre arbetsområden undgå uppmärksamhet och få sitta i efterhand. Personalen på rakstugor samt herr- och damfrisérsalonger är en sådan förbisedd yrkesgrupp.

Såsom exempel på, hur det här kan ställa sig, må meddelas något om förhållandena i genomsnitt inom damfrisérsalonger i Stockholm med förbehåll naturligtvis för undantag, som kunna förekomma. Den ordinarie arbetstiden räcker mellan $\frac{1}{2}$ 9 eller 9 f. m. till 8 e. m., men komma kunder in strax före 8 så kan det inträffa, allt efter de nya kundernas antal, att arbetet pågår till 9 eller 10, då en frisering tar omkring en timme. Ofta förekommer också att under sålunda pågående efterarbete nya kunder insläppas. På söndagarna skall det ordinarie arbetet räcka mellan $\frac{1}{2}$ 10 eller 10 f. m. och kl. 7 e. m. men även då förlänges arbetstiden ofta under aftnarna på enahanda sätt som ovan sagts. Någon rätt till viss begränsad arbetstid ha icke biträdena. Middagsrast brukar tillerkännas dem under en tid av omkring en timme, vilken dock ej är utsatt till bestämda tider utan får uttagas när det faller sig och ibland alldeles inställes, när göromålen anses ej medgiva någon rast. Frukostar och kvällar få biträdena medtaga eller laga sig så gott de kunna i lokalen. Någon hel vilodag förekommer icke på hela året med undantag av juldagen och långfredagen. Detta blir en arbetstid under hela året, med frånräknande av nämnda två dagar, av 70 timmar eller mera i veckan. För detta arbete erhålles i regel en betalning av omkring 60 kronor i månaden, men på de större salongerna kunna biträden, som äro skickliga i mångahanda göromål, erhålla 70 à 80 kronor i månaden. Biträdena skola bekosta sig själva allting, och således även mathållet.

Det synes uppenbart, att dessa arbetsställen borde åtminstone ingå under butikstängningslagen såsom ock lärer vara fallet exempelvis i Danmark. För närvarande anses något särskilt behov av bestämmelser i sistnämnda avseende för rakstugor och herrfrisérsalonger icke finnas, enär enligt en allmän överenskommelse dessa stängas klockan 8 e. m. Detta lär även varit anledningen till att de ej medtogos i butikstängningslagen. Ett dylikt avtal kan dock uppsägas eller brytas. Det gäller dessutom icke för damfrisérsalongerna, för vilka ej finnes någon ordning, beroende på att de kvinnliga biträdena i dessa ej äro organiserade. Man förbisåg detta, då lagen stiftades och ett ingripande här lär, som sagt, vara synnerligen behöfligt. Uppmärksamheten måste även fästas vid, att i detta senare fack rörelsen idkas dels i öppen butik, dels ock i »privat», för ändamålet förhyrd våning.

Man får hoppas, att Riksdagens skrivelse år 1910 om söndagsvila

skall medföra en lagstiftning, som bereder även dessa biträden en hel fridag i varje vecka. För arbetsdagarna behöva de dessutom en lagstadgad normalarbetsdag, men i avvaktan på en sådan tilldragelse kunna de med skäl göra anspråk på att komma under skydd av butikstängningslagen. Denna senare bör i samband därmed förbättras, så att biträdena icke efter stängningstiden kunna oskäligt hållas till arbete inom lokalen.»

*Utskottets yt-
rande.*

Frågan om begränsning av arbetstiden på kvällarna för personalen å rakstugor samt herr- och damfrisérsalonger har årligen från och med 1910 varit föremål för Riksdagens prövning. Nämnda år hemställdes i en inom Andra kammaren väckt motion, att Riksdagen ville antingen för sin del antaga en lag av innehåll, att vad i lagen den 5 juni 1909 stadgas om förbud mot handels idkande på söckendag utöver viss tid även skulle gälla för öppenhållande av bland annat rakstuga samt herr- och damfrisérsalong, eller ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om undersökning och lagförslag i ämnet. Motionen avstyrktes av lagutskottet, men sex av dess ledamöter yrkade i en till förmån för densamma avgiven reservation, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t föranstalta om undersökning, huruvida och i vilken omfattning arbetstiden på kvällarna måtte kunna begränsas för bland annat personalen å rakstugor samt herr- och damfrisérsalonger, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning måtte föranleda. Vid ärendets behandling i kamrarna biföll Andra kammaren med 105 röster mot 83 reservationernas yrkande, under det Första kammaren utan votering godkände utskottets hemställan.

Nyssberörda av Andra kammaren biträdda yrkande framställdes på nytt vid 1911 års riksdag i en inom nämnda kammare väckt motion. Riksdagen intog i huvudsak samma ställning till frågan som föregående år, vadan frågan även nu förföll.

Vid 1912 års riksdag framställdes nämnda yrkande återigen uti motioner inom båda kamrarna. Därjämte väcktes detta år inom Andra kammaren en särskild motion i syfte att inskränka söndagsarbetet inom nu ifrågavarande yrken. I sistberörda motion hemställdes, att rak- och frisérinrättningar skulle hållas stängda under tiden från klockan 12 natten före sön- och helgdag till följande vardagsmorgon klockan 7; att då två eller tre helgdagar följde på varandra, rak- och frisérinrättningarna måtte hållas öppna den andra av dessa dagar intill klockan 12

middagen; samt att överträdelse av dessa bestämmelser skulle straffas enligt strafflagens 7 kap. 3 §. Det särskilda utskott, till vilket samtliga motionerna hänvisades, hemställde i anledning av de förstnämnda, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t föranstalta om utredning, huruvida och i vilken omfattning arbetstiden på kvällarna kunde begränsas för den å bland annat rakstugor samt herr- och damfrisérsalonger anställda personalen genom ifrågavarande rörelsers hänförande till lagen den 5 juni 1909 om förbud mot handels idkande å söckendag utöver viss tid samt, om undersökningen därtill föranledde, för Riksdagen framlägga förslag i ämnet. Beträffande den sistberörda motionen hemställde utskottet, att densamma icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Vad utskottet sålunda hemställt bifölls av Andra kammaren utan votering men avslogs i vad angick skrivelseförslaget av Första kammaren med 86 röster mot 40.

Genom lagen den 5 juni 1909 angående förbud mot handels idkande å söckendag utöver viss tid infördes bestämmelser angående begränsning av kvällsarbetet för biträden i affärer och butiker ävensom övrig därstädes anställd personal. En utsträckning av denna lag även till de yrkesgrupper, denna motion avser, synes utskottet vara befogad. I allmänhet äro för övrigt, enligt vad erfarenheten giver vid handen, de olägenheter såväl i fråga om vilotiden, som beträffande tillfälle till intellektuell utbildning och förströelse, som råda inom ifrågavarande yrkesgrenar, av den beskaffenhet att vidtagandet av åtgärder till deras undanröjande icke bör skjutas å sido. Visserligen lär genom enskild överenskommelse arbetstiden för personalen å rakstugor och herrfrisérsalonger för närvarande åtminstone på vissa håll vara i någon mån reglerad, men då någon garanti för att detta förhållande framgent skall bestå icke föreligger, kan ej denna omständighet göra ett ingripande från statsmakternas sida obehövt. Däremot synes förefintligheten av ett dylikt avtal ytterligare bestyrka behovet av arbetstidens begränsning inom denna yrkesgren och i hög grad motsäga de farhågor mot en lagstiftning i den föreslagna riktningen, som vid frågans föregående behandling inom Riksdagen uttalats.

Vad särskilt damfrisérsalongerna beträffar är arbetstiden för den därstädes anställda personalen ännu fullständigt oreglerad, och då just inom detta fack, där personalen uteslutande består av kvinnor, arbetstiden

mycket ofta lär utsträckas längre än som med personalens hälsa och behov av vila kan vara förenligt, synes utskottet alldeles särskild anledning föreligga att undersöka förhållandena inom denna yrkesgren.

Såsom motionären anmärker, har i Danmark arbetstiden inom nu ifrågavarande yrken blivit genom lagstiftning reglerad. I Lov om Tidspunktet for Lukning om Aftenen av Butikker og Lagere av den 19 juni 1908, § 1, stadgas: »Køb og Salg paa Gader, Torve, offentlige Pladser og i Handlendes, Fabrikanters og Haandværkeres Butikker og Lagere, samt Barber- og Frisørvirksomhed maa ikke finde Sted i Tiden fra Kl. 8 Aften til Kl. 4 Morgen, dog undtages herfra Lørdag Aften fra Kl. 8 til 11. Nævnte Butikker og Lagere samt Barber- og Frisørstuer skulle med den anførte Begrænsning være lukkede fra Kl. 8 Aften til Kl. 4 Morgen.» I Danmark ha således rakstugor och frisørsalonger med avseende å stängningstid jämnställts med affärer och butiker.

I fråga särskilt om det inom ifrågavarande yrken förekommande söndagsarbetet, må visserligen bemärkas, att Riksdagen, såsom motionären omnämnt, i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 mars 1910 anhållit om undersökning i vad mån behöfelig söndagsvila utan berättigad anledning åsidosattes särskilt inom industri, handel och andra närliggande arbetsområden. Men denna undersökning, som ännu icke blivit slutförd, omfattar allenast en del av det spörsmål, som här föreligger. Ej heller lär något skäl för den nu påyrkade utredningens obehöfvlighet kunna hämtas från det förhållandet att enligt lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 det ankommer på Kungl. Maj:t att i vissa där berörda avseenden utfärda närmare föreskrifter, ett medgivande, som icke lär kunna omfatta någon befogenhet för Kungl. Maj:t att reglera arbetstiden i allmänhet inom dessa yrken.

Huruvida och i vad mån ett ordnande av arbetstiden på förevarande område bör kunna lämpligen ernås allenast genom dessa yrkesidkares hänförande under den så kallade butikstängningslagen den 5 juni 1909, eller om därför böra vidtagas även andra lagstiftningsåtgärder, lär böra ankomma på den blivande undersökningen att utreda.

På grund av vad utskottet sålunda anført får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t verkställa undersökning rörande personalens å rakstugor samt herr- och damfrisørsalonger arbetstid, samt för Riksdagen fram-

lägga de förslag till undanröjande av tilläventyrs förefintliga missförhållanden i nämnda avseende, vartill denna utredning må föranleda.

Stockholm den 12 mars 1913.

På lagutskottets vägnar:

JOHAN WIDÉN.

Reservation

av herrar *af Ekenstam, Trana, Gezelius*, greve *Lagerbjelke*, greve *Spens, Holmdahl* och *Johansson* i Mellbyn, som ansett att utskottet bort hemställa

att ifrågavarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.
